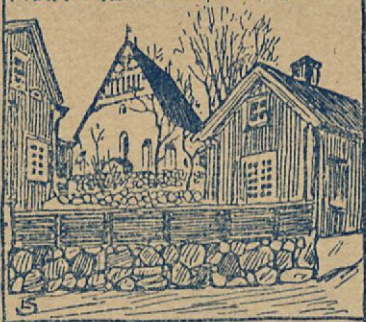


(-1744)

FRÅN MELLANGATAN.



MINNE FRÅN GAMLA BORGÅ

HUGO FORSSTRÖM, BORGÅ

HELSEINGEN
Y. O. S. S. M.
PRIS 25 p.

med 2 kartor (Stadsplan och Skärgårdskarta) 1 mk.

(Kartor av Skottar.)

„Borgå, du gamla, på minnen rik!
Dikten har älskat din stilla vik.
Här hade suanen sitt varma bo;
Här har du fredat hans sista ro.

Fjerran i glimmande södern jag såg
Borgar af marmor stiga ur våg —
Borgå, du lilla vid frostig strand,
Är dock en kungsstad i sångens land!

Sjunken till intet, gyllne gemak!
Lyft dig för tanken, du låga tak;
Nordens blickar i mulnande tid
Söka en borg för att trygga sig vid.

Vördade graf här i Finlands jord,
Tala bevekande alfvars-ord!
Tufva, som troheten blomsterstrött,
Lär oss att älska det land, som oss födt!“

CARL SNOILSKY.



I januari numret 1903 af tidskriften Euterpe ingår följande teckning af gamla Borgå gjord af ark. G. Strengell.

Det Gamla Borgå.

Signalklockan ljuder — sakta framåt — propellern piskar vattnet och kustångaren glider för half maskin ut från land. Passageraren som från akterdäck lutad mot räckväcket blickar tillbaka på den försvinnande staden, står där halft bländad af eftermiddagssolen, glittret på böljorna och försommarhimmels klara blå. Solen uppriskar den blacknade förgyllningen på klotet, öfver hvilket örnarna sväfva, på kejsarinnans sten, ett zinkplåttak lyser med silfverglans, och bortom salutorget skymta ännu parasollerna på Esplanaden, en darrande lek af lätta färglickar, hvita, gula och andra i rosenrödt. Från Kapellet, där lindarna stå med späd grönska, höres militär musik, och genom luften, som skälfter i värmevågor, tränger ett oredigt buller, skramlet af åkdon, klappandet af hofvar och som knapt förnimbara öfvertoner sorlet af röster, tal och skratt — allt detta obestämbara något, som är andhämtningen hos en levande stad.

Ångaren är redan ute på Kronbergsfjärden, och detaljerna börja försvinna. Ännu ser man nybyggnaderna på Skatuddens

Plankarta öfver Borgå stad.

Karta öfver Borgå skärgård.

ljusa, rappade fasader och ett enstaka hetsigt glödande tegeltak, men småningom sjunka äfven de tillbaka, och kvar blir endast silhuetten, en tandad, taggig linje, öfver hvilken kyrktornen höja sig, den tyska kyrkans smäckra kopparspira, nya kyrkans båda himmelssträfvande spetsar, den ryska katedralens hvita tak och Nikolaikyrkans stora kupol. Och däremellan brandtornets energiska linjer, en uppåtsträkt arm med handen knuten.

Det hela kontinentalt, västerländskt, europeiskt, på samma gång modernt, tänker mannen på akterdäck, och han tillägger: detta är dock något af storstad.

Man har passerat Degerölandet och skjutit förbi Villinge. Från sofforna i matsalongen, där middagen serveras, ser den resande långt ut till sjös, förbi de gran- och tallklädda holmarna, till ytterskären, hvilkas glattslipade granithällar glimma i solen, och där bortom horisonten, ett vågrätt streck, skiljande himmel och haf.

Men när han, åter utgången på däck, dricker sitt kaffe och tänder sin cigarr, börjar omgifningen anta en annan prägel. Strångheten, kärfheten och storheten försvinna, och ångaren styr in i skärgården, öfver vida fjärdar, från hvilka utblicken icke längre är fri. Vegetationen blir rikare. Vid stränderna stå alarna ännu bärande bruna hängen, men midt i barrträdens mörka gröna lyser det vänt af nyss utsprungna björk och här och där synas redan hvita stänk: det är häggens unga blom.

Det börjar lida mot kvällen och solen står lågt. Brisen, som kårat friskt, har lagt sig, och inne på den långsmala fjärden ligger vattnet redan lugnt, endast häfvande sig i lätta dyningar, metallblankt, där solljuset når det skimrande i guld och svag purpur, i skuggan mörkt, afspeglande den lummiga stranden. Ångaren glider förbi sommarvillor, ännu obebodda efter vintern; på andra sidan är där sågverk, från hvilkas plankstaplar det når en frisk doft af kåda och färskt trä. Kuttrarna, som senare på sommaren lifva landskapet saknas ännu, men på fjärden ligger en bark, lastande timmer och emot kommer en bogserbåt, splittrande spegeln med sin skarpa bog. Snart är äfven detta förbi. Ångaren vänder uppför ån, mellan vassar, och styr in i den pålade rännen, sugande upp en väldig våg, hvilken rullande följer den åt.

Karta öfver Borgå skärgård.

Den resande går föröfver till kommandobryggan. Framför honom ligger målet — staden. Skuggorna falla långa, och byggnaderna på slätten, banala brunstrukna huslängor, skvallrande om snickerifabrik, äro redan i dunklets våld. Men öfver dem stiger en gytring af stugor, djupröda i den nedgående solens sken. Och högst uppe. resande sig mäktig öfver vimlet, templet, domkyrkan, med sitt djärfva höga tak, kring hvilket kajorna skriande kretsa.

Det är den gamla staden.

Det är det gamla Borgå.

Går man en sådan kväll, direkt kommen från hufvudstaden, upp till det gamla Borgå, erfar man en underlig känsla. Där nere ligger den nya staden, opersonlig, regelrätt och tråkig, som alla våra nya småstäder, med sina breda, rutade gator, sina tvinande esplanader och löjligt skrytsamma offentliga byggnader, men den lockar en ej. Den gamla staden har en annan och intressantare prägel. Uppför backarna slingra sig krokiga gränder, skenbart utan plan, men i själfva verket sinnrikt dragna och alltid följande terrängen åt. Och vid dessa brinkar stå husen, varmt gula och röda, strukna i mönja, där modernismens onda ande ej redan kommit med sin grå-bruna oljefärg. Där är så Rådhusorget, ett mästervärk af stadsbyggnadskonst, med sin skickligt beräknade slutenhet och väl afvägda storlek, egenskaper hvilka göra sig dubbelt gällande vid en jämförelse med det nya salutorgets öofverskådliga stenöken — ett lärorikt exempel för våra stadsbyggnadsarkitekter och ingenjörer, och ett exempel på nära håll, vida närmare än Nürnberg eller Siena. Och sträfvar man därifrån ännu högre upp för en backig gata, når man domkyrkan, hvars mäktiga gafvel höjer sig för den resandes blickar, när han från järnvägsstationen närmar sig till bryggan öfver ån, och hvars tak synes för den sjöfarande fjärran ifrån.

Utan tvifvel bidrar till det egendomligt fängslande intryck Borgå gör de historiska minnen, som oupplösligt äro förbundna därmed. I rådhuset har adeln och borgerskapet sammanträdt under 1809 års landtdag, i lagman Orræus lilla gård ägde bondeståndets sessioner rum, och i domen tillförsäkrades ju oss vår själfständighet som nation. Och så är Borgå Runebergs stad. Men alt detta är icke nog. Det kommer det till, att det

Plankarta öfver Borgå stad.

gamla Borgå själf är historien. Våra städer ha ju, de allra flesta, härjats af eld och brand, och föga återstår af hvad äldre tider bygt. Själfva vår hufvudstad är altigenom en modärn stad och dess historia, sådan den nu ter sig, börjar med Engel. Borgå är vår bäst bibehållna gamla stad och den som verkar geninast, möjligen med undantag af Raumo, som jag dock endast hört beskrivas men icke sett.

Denna ålderdomlighet ger Borgå ett stort efektionsvärde som en väsentlig del. Det gamla tyckes oss ofta blott, emedan det är gammalt, vackert, ålderdomligheten värkar poetiskt, och själfva förfallet blir pittoreskt.

Man har mutatis mutandis kallat det gamla Borgå Finlands Brügge, och jämförelsen slintar åtminstone icke helt. Båda ha öfver sig en prägel af stillhet och stumhet, och också genom det gamla Borgå drar en fläkt af den förgängelsens anda, som ligger kring Rodenbachs döda stad. Gå i den gamla staden en junikväll, och tystnaden blir musik i ditt öra. Årslag från ån, några röster ur en port och göken, som ropar uppe i Näse backe. Luften är tung af doften från blommande syrener, och öfver gränden himmeln hög och spröd. Du saknar klockspelen och svanarna, som ljudlöst glida öfver kanalernas gröna vatten, men trots alla olikheter tänker du på Brügge, och den gamla gumman, som stödd mot sin käpp just stiger uppför backen, får för dig släkttycke med en belgisk begunne.

*

Det gamla Borgå väntar ännu sin diktare, men liksom Brügge har det redan sin målare. Den som konstnärligt upptäckt Borgå är Albert Edelfelt. Om sommaren bosatt på den närbelägna Haikå gård har han helt naturligt tidigt frestats att i den måleriska staden söka motiv för sina dukar. I en mängd oljemålningar, akvareller, teckningar och nu senast äfven etsningen har Edelfelt framställt vyer från den gamla staden, stupande gränder och brinkar med fallfärdiga ruckel och gemytliga gårdsperspektiv. Och gärna målar han ån med vatten som flytande metall och på stranden de röda bodarna, speglande sig i strömmen. — I alla dessa bilder, med deras växlande motiv och växlande belysning — hålst dock solnedgångens djupröda

Plankarta öfver Borgå stad.

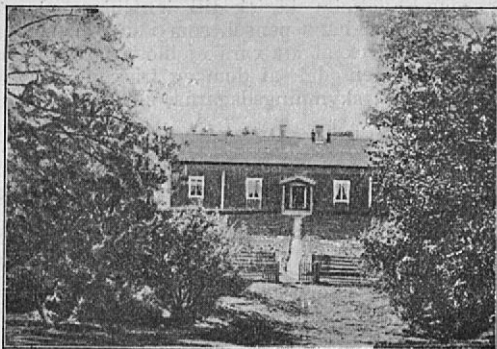
— märker man Edelfelts kärlek till den lilla staden, och jag vet knappast något af hans pensel, som i högre grad än dessa Borgåbilder gör intryck af att vara ej blott måladt, utan äfven känt. Han får i en del af dem en friskhet i färgen och i andra en mjukhet i skymningsdagarna, som värka fullständigt betagande.

Men Edelfelt är ej den enda, som valt Borgå till sin käraste sketchingground. Grefve Louis Sparre, hvars i mångt och mycket banbrytande värksamhet som konstnärlig ledare för Iris fabriker fästade honom vid orten, gaf i sitt lilla häfte »Det gamla Borgå» prof på ett antal ypperliga pennteckningar med Borgå-motiv. Den åtföljande texten, ursprungligen ett föredrag, utgjorde ett varmt och vackert försvar för en gammal stads traditioner gentemot det vandaliska gaturegleringsprojekt, som på ett hår när kommit till utförande och för alltid jämnat vår egendomligaste stad med jorden för att ge rum för en ny enligt det afskyvärdaste schackbrädsystem. Icke mindre än texten torde emellertid teckningarna värkat i den goda sakens tjänst; man ser ju ofta minst det som ligger en närmast, och vederbörande måste med förvåning ha konstaterat, hvilka skatter deras föraktade gamla stad i arkitekturväg ägde.



Edelfelts villa å Haiko.

Karta öfver Borgå skärgård.



(Runebergs bostad på Kroksnäs).

Kroksnäs.

När man passerar Haikofjärden, Borgå stads yttre hamn, ser man från den del af reddan, där de största fartygen hvila för ankar, i sydost tvänne hvita skorstenar höja sig öfver en skog af liflig grönska i botten af en djup vik. Betraktar man stället närmare, finner man, att de hvita skorstenarna tillhöra en anspråkslös byggnad, som till någon del framskymtar mellan höga löfrika träen, hvilka här bekläda den uppstigande stranden. Denna byggnad utgör manbyggnaden å Kroksnäs eller rättare Lill-Kroksnäs, det landtställe i Borgå vackra skärgård, där Runeberg under 31 sommar, från och med sommaren år 1838, hade sin sommarbostad, och hvars namn därför är föga mindre bekant än namnet af Borgå stad, där han tillbragte de sista 40 åren af sin ärorika lefnad.

Begifver man sig till själfva stället, till hvilket numera från det 7¹/₂ kilometer därifrån aflägsna Borgå dagligen gå små ångbåtar flere gånger om dagen, finner man, att vattnet utanför Kroksnäs i själfva verket är ett sund »Kroksundet», hvilket här kröker sig och därför på afstånd förvillar blicken. Så snart man från strandbryggan stigit uppför den branta och höga

Karta öfver Borgå skärgård.

strandvallen, ser man, att bostaden med därtill hörande ekonomiebyggnad ligger inom en åker, omgifven af talrika höga och vördnadsbjudande lindar, af hvilka åtminstone de yngsta blefvo i första början af 1800-talet planterade af lägenhetens dåvarande ägare gymnasiilektorn Johan Borgström. Högre upp bakom byggnaderna befinner sig en hög, löfrik kulle, i Runebergs hem benämnd »den öfre trädgården», hvilken till en del betäckes af en stor, högst egendomlig löfsal, anordnad i form af ett klöfverblad. Löfsalens väggar bestå af en dubbel rad af numera väldiga trån, den ända af lönnar. Mellan dem löper en luftig och rikt beskuggad gång af nära 2 meters bredd och 150 meters längd.

Från löfsalens öfversta del, hvilken ligger högre än manbyggnadens takås, har man öfver denna en anslående och vidsträckt utsikt öfver Kroksundet och Haikofjärden samt det midt öfver sundet liggande Kråkölandet, hvars rika odlingar i väster och norr begränsas af mörka barrskogar och i öster af Kråkögårds eller Storgårds af ljusa, åldriga björkar bestående vackra och lummiga park.

Härifrån ser man ock tvänne på ungefär $\frac{1}{2}$ kilometers afstånd befintliga granngårdar, nämligen i väster Stor-Kroksnäs, hvilket under Runebergs vistelse på Kroksnäs ägdes af hans vän och tjänstekamrat lektorn, sedermera domprosten doktor Daniel Lindh, och i söder »Behmens», som bildar andra hälften af det skatterusthåll benämndt Lill-Kroksnäs, af hvilket det af Runeberg bebodda landtstället utgör den ursprungliga stommen. Ett stycke åt väster från Stor-Kroksnäs ligger aflidne skalden Theodor Lindhs sommarvilla.

I förut beskrifna märkvärdiga löfsal brukade Runeberg, då han hade hos sig besökande, tillbringa vackra sommarkvällar medan teet serverades. Dessemellan uppehöll han sig ej mycket där. Ett kärare tillhåll för honom var en midtemot Storgårds parken liggande skuggrik och under hans vistelse på Kroksnäs för allt hygge väl skonad skogsdunge, som fyller slutningen mellan sundet och det nära intill löfsalen belägna kala berget. I denna skogsdunge, hvilken inom Runebergs familj benämndes »Parken» finnes i närheten af stranden en af vackra hängbjörkar beskuggad sten, hvilken man numera kallar

Plankarta öfver Borgå stad,

»Runebergs sten», emedan traditionen förmäler, att den för honom utgjorde en ofta begagnad sittplats.

Från det ofvanom liggande höga berget har man en vidsträckt och fri utsikt öfver den ganska kuperade omnejden med dess sund och fjärdar och dess af barrskogar skyddade rika odlingar. Därifrån synes äfven den östra, breda och vassrika delen af Kroksundet hvilket slutligen förgrenar sig i tvänne mindre sund, nämligen åt norr det korta och djupa »Källsund» och åt söder »Hummelsund«, hvilket senare öppnar en af fyra täcka fjärdar fortsatt intressant farled till den yttre eller Pellinge skärgården. Genom »Källsund» går öfver Stensbölefjärden till Borgå en båtled, som utgjorde Runebergs vanliga farväg vid hans resor till staden.

Ungefär $\frac{1}{4}$ km. från Lill-Kroksnäs i närheten af den väg, som därifrån leder till Behmens är den s. k. »Mellanängskällan» belägen. Hvarje morgon drack Runeberg sitt morgonkaffe, som alltid intogs „på bit” utan bröd, ett glas af det från källan nyss hämtade vattnet, och på eftermiddagen plögade han efter intaget kaffe promenera till källan för att läska sig med dess friska vatten. Det kunde då hända att han blef där sittande långa stunder, försjunken i sina tankar. Hans närmaste, som kände hans vanor, plögade ej störa honom i hans tysta arbete. Denna källa, som skänkte honom så mycken vederkvickelse och af honom prisades såsom en af Kroksnäs förnämsta fördelar, är måhända i högre grad än någon annan källa, som bär hans namn, förtjänt att kallas »Runebergs källa».

Under förra hälften af Runebergs vistelse på Kroksnäs bestod hans sommarbostad af en sal, två kamrar och kök. Efter en ombyggnad af byggnaden i medlet af 1850-talet utvidgades bostaden med tre rum. I Runebergs rum, hvilket låg åt väster och hade ungefär samma utsikt som man har från den öfre trädgården, bestod möblen af en gammal stoppad soffa vid gafvelväggen, ett enkelt brunmåladt bord under fönstret och några stolar. På den fönstret motsatta väggen hängde hans jakt- och fiskredskap, hvilka utgjorde rummets förnämsta och enda prydnad. Möblerna i de öfriga rummen voro lika enkla och om möjligt än fåtaligare. Samma enkelhet, som utmärkte rummen och möblerna var rådande äfven i öfrigt.

Karta öfver Borgå skärgård.

Under somrarna sysselsatte Runeberg sig förnämligast med jakt och fiske och vistelse i det fria, endast föga med läsning och nästan als icke med skrifning. Han använde sommaren blott till att samla, icke allenast nya krafter, utan äfven nya intryck och nya motiv för nya arbeten, som han sedan utförde om hösten och vintern, hans egentliga arbetstid. Därför blef ock allt hvad han skref fullmoget och formfulländadt som höstens rika frukter. Hans sommarlif har hans egen fru i förbigående skildrat med några vackra drag i ett bref till en väninna efter sommarvistelsen å Kroksnäs 1850. Sedan hon däri beklagat sig öfver att han var så lat att skrifva, tillägger hon: „Det minsta det börjar att dofta åt vår, då är det förbi med skrifveriet. Om sommaren på landet vegeterer han rakt, hans intressantaste tal är om en metkroks fason eller fundering, om vädret skall mulna eller klarna, och hans lif i allmänhet bra likt de dagar, då han under ett dolce far niente sitter i sin båt och släntrar med ett metspö i handen, och då mår han bäst”.

Utom det regelbundna mer eller mindre täta umgänge Runebergs å Kroksnäs hade med sina grannar fingo de vissa tider nästan dagligen besök af resande från när och fjärran, än anförvandter, än vänner och bekanta, än åter obekanta främlingar dels från eget land, dels från utlandet. Att deras isynnerhet i början inskränkta sommarbostad ej hindrade dem att härbärgera dessa talrika tillfälliga gäster, finner man af flere bland fru Runebergs i behåll varande bref. Så t. ex. skrifer hon till sin syster den 23 aug. 1821, att hon den föregående natten på Kroksnäs (i deras tre små rum) härbärgerat 19 personer och att „hushållet de föregående dagarna växlat mellan 16 och 17 personer.»

Att Runeberg trufdes väl på Kroksnäs framgår icke blott af hans långvariga vistelse därstädes, utan äfven af flere af honom dels skriftliga, dels muntliga yttranden. När Runeberg sommaren 1851 återvände från sin resa till Sverige, under hvilken han rönte den största välvilja af hög och låg, frågade honom en vän, som fann honom sittande i en båt vid kajen i Borgå just på väg till Kroksnäs, om han haft trefligt i Sverige. „Nog var det trefligt, men än trefligare är det att åter komma till Kroksnäs och där få gå barfota och meta abborrar” — ljöd Runebergs lika uppriktiga som glada svar.

Plankarta öfver Borgå stad.

I sanning är Kroksnäs förtjänt att bevaras i tacksamt minne för den hälsa och trefnad det i sin mån skänkt vår stora skald och hans familj. Det torde ej vara alltför vågadt att påstå, att åtminstone någon del af den kraft, som utmärker Runebergs skapelser, samlats på Kroksnäs. Säkert är, att han under sin skenbara overksamhet därstädes på sina dagliga utfärder till lands och sjös insamlade rika fonder af idéer och åskådningar, som han under hösten och vintern bearbetade. Här framträdde „*Julkvällen*” för hans inre åskådning midt i sommarens ljus och värme, och „*Finland stod för hans själ, det kulna, hans torftiga, gömda heliga fädernesland*”; här såg han „*Kung Fjalar*” på toppen af Telmars fjäll „*skära runor i ärrigt bröst, här gjorde flere af hans tappra „fänrikar” för honom sin första honnör, här kämpade „Kungarna på Salamis*” inför hans siareblick sin hjältestrid och här kvad han om våren 1846 sin högstämda sång „*Vårt Land*”, hvilken för hans folk skall förblifva det gemensamma uttrycket för dess af honom stärkta kärlek till fosterlandet.

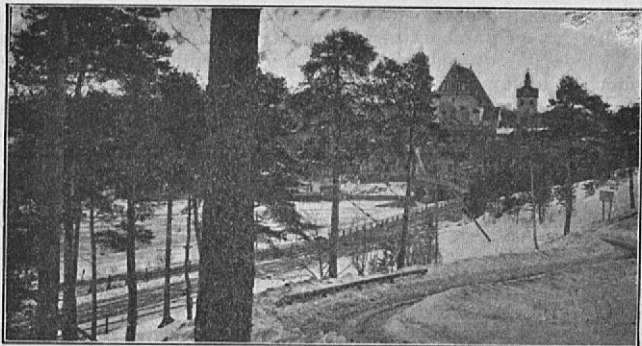
(Utdrag ur ett föredrag af
J. E. Strömborg).

Historik öfver Borgå.

Borgå stad är belägen vid östra stranden af Borgå å och nära dess utlopp i hafvet. Staden har fått sitt namn af ån och den gamla vikingaborg, som ligger nordväst om densamma. Enligt kyrkoböckerna utgjorda antalet innevånare den 31 december 1907 6,015 personer.

Borgå är en af Finlands äldsta städer och leder sina anor långt tillbaka i medeltiden. Staden uppgifves hafva fått privilegier redan 1346, och 1424 var försedd med borgmästare och råd. Borgerskapet och stadens styrelse utgjordes under dessa tider till största delen af tyskar, såsom fallet var uti öfriga städer i svenska riket. Gustaf Vasa bröt emellertid det tyska heraväldet och gaf 1546 åt Borgå rätt till fri inrikes och utrikes handel. Konungen inslog dock snart en annan politik. Han utfärdade nämligen ett påbud, att innevånarne i Borgå, Ekenäs, Raumo och Ulfby skulle flytta till det nyanlag-

Plankarta öfver Borgå stad.



Uppfartsväg till begravningsplatsen å Näsebacken.

da Helsingfors vid Vanda ås mynning. Denna plan blef dock endast delvis förverkligad, och Borgå undgick sålunda den hotande faran. Vårre voro krigets hemsökelse. År 1571 härjades staden så af ryssarne att man började tala om »Borgå by». Plundringarna upprepades allt efter litet. Till dessa olyckor sällade sig en annan som satte en svår hämsko på stadens utveckling. Genom handelsordinantien af 1617 förlorade Borgå sina stapelstadsrättigheter, och dess fartyg tillåtos segla endast inrikes, såvida de ej in- och utklarerades i Helsingfors. Hungersnöden 1696 förminskade ytterligare den lilla stadens befolkning, och då stora ofredens dagar bröto in, härjades Borgå åter af eld och svärd. Den 12 maj 1708 undergick staden en svårare ödeläggelse än vanligt och lades delvis i aska. Tsar Peter lät slå medalj öfver tilldragelsen till amiral Apraxins ära. År 1713 intogs staden ånyo och förblef i ryssarnes händer till Ny-stadsfreden 1721.

Efter fredsslutet vidtogos kraftiga åtgärder för stadens återupprättande. Skattefrihet beviljades i 8 års tid, och 1723 förflyttades domkapitlet och gymnasium från det förlorade Viborg till Borgå. År 1743 gjordes ett försök att förlägga dessa inrättningar till Gamla-Karleby, men 1746 förordnades, att de skulle kvarblifva härstädes. I glädjen öfver denna utgång af saken

Karta öfver Borgå skärgård

upptog konsistorium i sitt sigill årtalet 1746 samt Noaks ark med den omskrift på latin, att denna nu, undkommen ur vågor-
na, hvilade på framtidens säkra grund. Denna profetia tycktes
emellertid komma på skam, då genom våld 1760 två tredje-
delar af staden lades i aska. Tack vare innevånarnes ståndaktig-
het och borgmästar G. Hagerts klokhet och energi, som bl.
a. hade till påföljd, att Borgå 1765 erhöi inskränkta stapelstads-
rättigheter, kunde dock staden åter resa sig och har altsedan,
utan att drabbas af liknande svåra olyckor, kunnat arbeta på sin
utveckling. Kriget 1808—9 medförde icke några nämnvärda
hemsökelse för staden.

Borgå stads största historiska minne blef landtdagen 1809.
Med vapnens makt hade Finland skilts från den sekelgamla
förbindelsen med Sverige. Landet låg blodigt och sargadt för
segrarens fötter, och framtiden tedde sig mörk och obestämd.
Det var då kejsar Alexander I sammankallade Finlands ständer
till landtdag i Borgå för att med dem rådslå om landets ange-
lägenheter. Den 27 mars infann sig kejsaren själf i Borgå, den
28 bevistade han gudstjänsten i domkyrkan och samma dag
öppnade han landtdagen i en af gymnasiet lärosalar, som var
inredd till rikssal. Den 29 mars afgaf kejsaren i domkyrkan
sin försäkran till Finlands innevånare att bibehålla deras »reli-
gion, grundlagar, privilegier och rättigheter» samt mottog härpå
ständernas tro- och huldhetsed. Efter att i mer än fyra måna-
der varit församlade, hemförlofvades ständerna den 19 juli af
kejsaren personligen, som härvid lade kronan på sitt verk ge-
nom sin förklaring, att Finland för framtiden var upphöjdt bland
nationernas antal. Med glädje och tillförsikt kunde Finlands
hårdt pröfvade folk skåda den kommande tiden an, och det lilla
Borgå hade för evärdeliga tider fått sin plats på historiens blad.
Under sin vistelse härstädes bodde kejsaren i ett af de största
husen vid Ågatan, hvilket inredts till slott. Ridderskapet och
A. samt borgarne sammanträdde i rådhuset (nuv. museum) prä-
sterna i domkapitlets lokal och bönderna i lagman Orræi gård
vid Kyrkotorget.

År 1830 fick Borgå återigen fullständiga stapelstadsrättig-
heter, hvilket blef en kraftig sporre till stadens utveckling i
kommersiellt hänseende. I början af 1840-talet var Borgå en
stad, som försåg nästan hela det inre Finland med dess behof.

Plankarta öfver Borgå stad.

Stadens merkantila betydelse började härpå gå tillbaka, hufvudsakligast med anledning af nya kommunikationsleders öppnande som drog handeln åt andra håll, särskildt till Helsingfors. Det var denna utveckling af samfärdsmedlen i landet, som gjorde det till ett livsvillkor för Borgå stad att erhålla en egen järnväg, som ställde den i förbindelse med landets öfriga järnvägsnät. Tack vare stadsboarnes intresse och energi kom banan äfven till stånd och öppnades för trafik den 18 november 1874. Om också denna bana, den första privata järnväg i landet, icke i allo uppfyllt de förhoppningar man ställt på densamma, har den likväl varit en pulsåder för staden, som tillfört den friskt blod och nya krafter. Den har gifvit ett nytt uppsving åt stadens handel, som under de senaste decennierna mångdubblats, änskönt själfva handelsområdet förminskats. Den förnämsta exportartikeln utgöres för närvarande af trävaror; de förnämsta importartiklarna åter af kaffe, socker, spannmål och salt. Äfven industrin har tagit ny fart. Bland industriella inrättningar må nämnas: ångsåg, cellulosaafabrik, mekanisk verkstad, elektricitetsverk, halmhattfabrik, fransningsverk, kravattfabrik, tobaksfabrik, boktryckeri och bokbinderi, hästskofabrik, Kiala aktiebolag för jordbruk och industri, spritfabrik och ölbryggerier.

Den gamla staden, det historiska Borgå, existerar ännu med sina låga trähus, krokiga och smala gator och gränder, hvilka gifvit flere af våra konstnärer, främst Edelfelt, motiv till härliga skapelser. År 1830 reste Nikolai I genom Borgå och befälde vidtagande af åtgärder för stadens ombyggnad efter ny plan. Sålunda uppstod den s. k. nya staden, som bjärt afsticker mot den förra genom sina breda, raka och väl stenlagda gator, sina esplanader och alléer. År 1883 fastställdes ny byggnadsordning och inköptes af staden för en summa af 300,000 mark Näse, Johannisberg och Hornhattula lägenheter, hvarigenom den blef ägare äfven af västra åstranden.

Borgå kallas Runebergs stad och det med rätta, ty skalden vistades här från 1837 ända till sin död 1877. Här diktade han de flesta af sina odödliga verk. Öfver hans i klippan sprängda graf har konsten rest en minnesvård; hans bild träder oss till mötes, mäktig och imposant, i en af stadens esplanader; och hans hem, som vårdas af staden med den ömma pietet skaldekungens minne förtjänar, har gjort Borgå till en vallfartsort, som årligen besökes af hundratals personer. Och så har Borgå blifvit „en kungsstad i sångens land“, mer frejdad än de flesta andra af Finlands städer.

Karta öfver Borgå skärgård.

Sevärdheter i Borgå.

Runebergs hem,

beläget i nya staden i hörnet af Alexanders och Nya Kyrkogatan, öppet hvardagar kl. 12—2 e. m., (sommartid hvardagar äfven 3—4 e. m.), haldagar kl. 1—5 e. m. och föröfrigt alla tider på dagen då värdarinnan är hemma.

Folkhögskolan, uppförd 1901,
bredvid Runebergs hem.

Döfstumskolan, uppförd 1899,
Gymnasig. N:o 5 & 7.

Lyceum, uppfördt 1850,
snedtemot Döfstumskolan.

Finska samskolan, uppf. 1895,
vid Biskopsgatan N:o 24.

Stadshuset, uppfördt 1893,
vid Salutorget.

Runebergs staty, uppst 1885,
i Esplanaden.

f. d. **Iris Sniekerifabrik,** Brunsg. 33

numera Werner Söderström Osakeyhtiös bokbinderi, tryckeri & bokförlagsaffär.

Utsiktsberget, i norra ändan af Brunsg.: en god utsikt öfver staden o. omnejden.



Museum, uppfördt 1764.

Borgå stads Museum och Konsthistoriska Galleri (Ågatan)

öppet för besökare alla sön- och hälgdagar kl. 1—¹/₄ e. m. samt om onsdagar o. lördagar kl. 11—1 på dagen. Afgift: sön- och hälgdagar 25 p., onsdag o. lördag 50 p. Tillträde till Museum erhålles äfven andra tider genom vaktm. Carl Rosqvist, boende i folkskolehuset vid Nikolaig., mot en afgift af 75 p. för person.

Domkyrkan, uppförd 1414.

Gudstjänster hålles på svenska språket kl. 9 och 12 f. m. alla sön- och hälgdagar i domkyrkan och på finska språket samtidigt i finska kyrkan. Tillträde öfriga tider erhålles genom domkyrkovaktmästar Johansson Kyrkotorget 13.

Gymnasiehuset, uppf. 1760

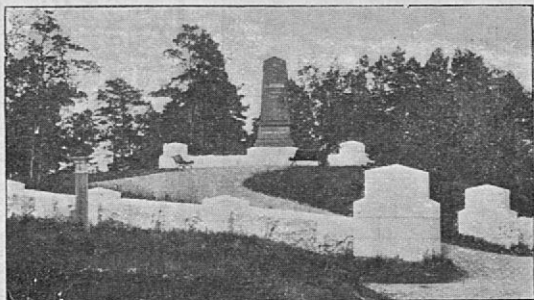
Borgbacken.

Gamla staden s. k. gamla Borgå.

Näsebacken & Näsesten Runebergs graf.

Eugen Schaumans graf

Nya grafkapellet å Näsebacken uppfördt 1907 (donerad af kommerserådet Joh. Askolin och handl. O. Simolin).



Runebergs bostad å Kroksnäs.

Närmare upplysningar om alla dessa ställen m. m. finnas upptecknade i Ossian Vichmanns *Borgå Resehandbok*, pris 50 p., till salu i Erik Söderströms bokhandel och i Vattenkioskerna.

Se Plankartan öfver Borgå stad.

Runebergs graf.

Karta öfver Borgå skärgård.



BORGÅ **ERIK SÖDERSTRÖM,** **PORVOO**
Tel. 8. Puhel. 8.

Hörnet af NIKOLAI- och NYA KYRKOGATAN. _____
NIKOLAIN- ja UUDEN KIRKKOKADUN kulmassa

BOK- & PAPPERSHANDEL.

Välförseäat lager:

Svensk och Finskspråkig literatur.

Skolböcker, Skrifmaterial, Kontorsböcker.

Plankarta öfver
Borgå.

Vy-Postkort.

Karta öfver
Borgå skärgård

Fotografialbum, Postkortsalbum, Spelkort, Portmonnäer,
Plänböcker, Puukkognifvar, Pennknifvar, Fiskarssaxar m.m.
Ramlister, Fotografiramar, Tapeter. Stort urval Rullgar-
diner m. m.

KIRJA- ja PAPERIKAUPPA.

Hyvin lajiteltu varasto: *Suomen- ja ruotsinkielistä kirjallisuutta.*
● Porvoon kaupungin asemakartta. ● Porvoon saariston kartta. ●
Kirjoitustarpeita, Valokuvaalbumeja, Postikorttialbumeja, Valokuva
puitteita. Taulunkehituspuita, Tapetteja, Rullakartiinia y. m.

BORGÅ TURISTEN (Vägvisare i Borgå).

Ångbåtarnas turlistor m. m. — Pris 20 penni.

(Pris med 2 kartor: Stadsplan och Skärgårdskarta 1 mark).

TILL SALU HOS ALLA BOKHANDLARE:



PRAKTVERKET



ALBERT EDELFELT

innehållande 40 st. af Albert Edelfelts mest berömda taflor, väl reproducerade å Akt. Bol. F. Tilgmans officin dels i heliogravyr, dels i autotypi i stort format samt inneslutna i en vacker portfölj, gjord efter teckning af grefve Louis Sparre.

PRIS 41 MARK.



Landshöfdingen,
Gudstjänst i skärgården

Stora väggtäflor i heliogravyr

Pris 20 mark pr stycke

BÖR ICKE SAKNAS I NÅGOT BILDADT HEM

Det värdefullaste arbete om Borgå är



BORGÅ
STADS
HISTORIA

AF
TORSTEN HARTMAN

med 150 illust. o. 8 kartor kompl. i 3 delar (763 sid.)
PRIS 10 mk.

☛ Det vackraste minne från Borgå är ALBERT
EDELFFELTS tafla

↔ **GAMLA BORGÅ** ↔

(Utsikt från Borgbacken.)

Reproduktion i trefärgstryck å kartong. Pris 1 mk.

BORGÅ VY-POSTKORT öfver 100
olika sorter
erhållas i **ERIK SÖDERSTRÖMS BOKHANDEL.**

ad 576